

mensen vormden ook als gelovigen, toevertrouwd aan de bisschop van Utrecht of diens plaatsvervanger, een parochiale gemeenschap met een eigen pastoor en een parochiekerk. Het spreekt vanzelf dat er veel raakvlakken tussen beide organisatievormen in een en dezelfde stad bestonden.

Op de enkele afbeeldingen en plattegronden van Rotterdam in de zestiende eeuw wordt het stadje dan ook vanuit de verte gekarakteriseerd door beide: zijn poorten en zijn torens, zijn kerken en zijn kapellen, alles expressie van de kringen waarbinnen men leefde en van de bescherming die de kerk en poorte boden tegen materieel en immaterieel geweld ⁸). Wij hebben nu voldoende indruk van het geheel gekregen om ons tot de instellingen van kerkelijke en liefdadige aard nader te wenden.

PAROCHIE EN PASTORIE

Na het voorgaande is de verleiding groot, direct af te gaan op het meest imposante bouwwerk dat de stad bezat, de St. Laurenskerk en ons daarmee bezig te houden. Wij moeten voor een goed verstaan van de verhoudingen echter eerst nader stilstaan bij de parochie en haar geestelijkheid. Daarna pas komt de parochiekerk aan de beurt. Vanaf ongeveer 1300 bestond Rotterdam als een parochie met duidelijke grenzen binnen het dekenaat van Schieland. Het was het gebied waar een eigen pastoor, onder uiteindelijke verantwoordelijkheid van de bisschop van Utrecht, de zielzorg uitoefende, de mis las aan een door de bisschop gewijd altaar, en de kinderen doopte. Ze was een dochter van de toenmalige parochie Hillegersberg die vroeger Rotta geheten had en waarvan de oude parochiekerk, vóór de overstromingen in het midden van de twaalfde eeuw, wellicht al vlak bij het latere Rotterdam zal hebben gestaan. Misschien was hier een stuk van de parochie Kralingen aan toegevoegd, die al in 1270 vermeld wordt ⁹).

Het recht tot het voordragen van de pastoor ter benoeming aan de aartsdiaken (collatierecht) berustte bij de abt van de Benedictijnerabdij van St. Paulus te Utrecht. Was de pastoor eenmaal door de bisschop of diens plaatsvervanger met het ambt bekleed (geïnstitueerd) dan vielen voortaan de inkomsten van de pastorie hem toe. Men moet bij dit woord denken aan een beneficie, een vermogenscomplex met vaste inkomsten, waarvan hij de vruchten mocht genieten; anders gezegd aan een stichting, die hij ten eigen bate mocht beheren en die bij zijn dood of vertrek vacant kwam voor een opvolger. Bij gelegenheid van een aan keizer Karel V te betalen